

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt., félévre 6 frt., negyedévre 3 frt.

Előfizetések és hirdetési díjak helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

Helyben előfizethet: a szerkesztőségnél, a kiadó-hivatalnál, Demján L., Keresztény P. kereskedéseiben. Egyes szám ára 5 kr. o. é.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: belső-tordautó szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, I-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorát 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőségnél, a kiadó-hivatalban, Demján László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haasenstein és Vogler (Neuer-Markt 11 sz.), Oppel Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel, Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Pesten: Haasenstein és Vogler Urutca 13. Lang et Schwarz, Földutca 1. Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart. Nyitási sora 20 kr.

Előfizetés

„Kolozsvári Közlöny“-re.

Megjelen naponként
egész nagyíven.

Előfizetési árak: egész évre 12 ft. o. é.
kilencz óra 9 „ „ „
félévre 6 „ „ „
évnegyedre 3 „ „ „

Az előfizetések egyenesen a szerkesztőség-hez küldendők be.

A „Kolozsv. Közlöny“
szerkesztősége.

Társadalmunk egyik égető kérdése.

Egyéni nézetek a nő elhivatásáról

Irtó Kovács Gábor.

III.

Az erkölcsiségen, a kölcsönös szereteten és becsülésen nyugszik az állam élete, s nem az alkotmányok gyűjteményén, azok a megdönthetetlen alapok. S kérdjük, a szeretet, engedelmesség, szívtisztaság oly fogalmak-e, melyeket a törvényhozási termékből proclamálni lehetne, miket szükség esetében kényszerrel lehetne a polgárság zömébe oltani? A szív érzelmait felkölteni, s azoknak irányt adni igen, de paragraphus módjára teremteni nem lehet.

A gyermekben le vannak rakva azon alapok, melyeken a férfi felépül. Általános a tapasztalat, hogy a környezet szokása, életmódja, erénye és bűne reprodukálta a gyermekben. Bíz gyermekedet egy erkölcstelen anyára, vagy rossz környezetre, magzatod átokká válik az emberiségen, jóllehet te áldást ohajtottál.

Az anya biztosabb támaszokat nyújt az államnak, midőn gyermekeiben az erkölcsiség elveit, a szeretet és engedelmesség szent törvényeit ápolja, mint midőn a kormány százazereket ad ki erődítési művekre, hadi felszerelésekre. Az államok biztonsága a polgárok szívében fekszik, inkább mintsem a várőrditéseken.

Proclamáld egy államnak törvényhozással, hogy adjon becsületes polgárokat; nem boldogulsz, bíz a szerepet hallgatagul az anyákra, biztosan meg lesz oldva a feladat.

A gyermeki szív rejtély, melyhez a kulcsot csak az anya találja meg. Bármily világra szóló tárgyak vitattassanak meg a törvényhozási termékekben, az államok sorsát a családi tűzhelyeknél döntik el.

Midőn látom az anyát, gyermekei közepeket ők a szép, jó, nemesre oktatta, munkára serkentve, úgy tetszik nekem, mintha a foglalkozással az anya a nagy államférfiakkal versenyezne. Szép dolog a férfitől, ki egész életét a közügynek szenteli, de a közügynek lelkiismeretes polgárokat nevelni ez még szebb.

Meghajlok a férfi előtt, ki a törvényteremben igazságot oszt a vétke embereknek, de még inkább tiszteltem azon anyát, ki oly gyermeket nevel, kinek nevéhez nem fér semmi szenny. Szép dolog, terjedelmes orvosi tudománnyal birni, nevezetes műtéteket eredményesen végrehajtani, de még szebb az önmagával meg hasonlított beteg lelket kibékíteni tudni, a szeretet balsam-írást csepegtetve rá.

Nagyon csalódnak azok, kik azt hiszik, hogy az anya szerepe egyszerűen a felöltöz-

tetés, étel és italadásban áll. Ennyit az állatok is megtesznek. Az a hatás, mit az anya gyermekének ad, egy egész életre szól: ez a felnőtt ifju magatartásának, lelki emelkedettségének első forrása, mely mindig a családi tűzhelynél keresendő. Az ember örökre elhagyhatja az „otthont“, az anya befolyásának nyomai mindig vele lesznek. E tekintetben különösen érdekes nagy emberek élettörténetét tanulmányozni, hogy a fennebb mondottak igazságáról meggyőződünk.

Némely fensőbb tanintézet tanári kara a kielégített öntudat bizonyos nemével tekint az ifjuság szorgalmára, munkásságára mint saját működése eredményére, — a szegény anyára talán senki sem gondol, pedig talán gyakran az oroszán-rész őt illeti. A dicsőséget igényelni nagyon könnyű dolog, de kiérdemelni vajmi nehéz. Egy tevékeny ifju élettörténetén végig nézni, érdekes látvány, de a háttérbe felismerni az anya alakját, nem igen méltatják figyelemre.

A gyermekeik valódi érdekét szíven viselő anyák nagy vagy csekély száma legbiztosabb ismerve egy állam haladásának vagy hanyatlásának. Róma akkor volt legboldogabb, midőn a családi tűzhely volt a nők legkedvesebb „forum“-a, s akkor legszerencsésebb, midőn haza csak tolelt-csere végett mentek.

Bármily nagy az állam hatalma, az anyáké még nagyobb. Roskatag államot jó anyák még meg menthetnek a végpusztulástól, de erkölcs-telen anyák kezei közül többé nincs fel-támadás.

A természet akkora hatalmat adott az anyák kezébe, mekkorát a föld kerekéségén máshol nem találunk. Nem külső tekintélyen vagy szuronyokon nyugszik ez; ily ingatag alapra a természet nem szokott építeni. Egy kis világ e hatalom fészke, melyet egy láthatatlan kéz igazgat: a szeretet. Ez igazgat mindent; minden kezdetből és végből ez sugárzik ki.

Talán soká maradtunk e kérdésnél, de nézetünk szerint ez oly fontos, mit eléggé hangsúlyozni nem lehet.

A mindennapi tapasztalat bizonyítja, hogy az anyák a társadalmi életben nincsenek úgy becsülve, mint megérdemlenék. Sajnos jelenség!

Egy zongora-művésznőt, kinek talán keble sohasem dobogott oly érzelmektől, melyek a legegyszerűbb anyákban nemes gondolatokat ébresztenek, ki nem tudja az anyai gond édességét, s egyszersmind nagy felelősségét, kinek talán kebelében nem fogamzottak meg más gondolatok: miként elégítse ki a közönség lebilincselése által nagyra vagányását, egy ily művésznőt, mondom megtapsolnak, égig magasztalnak, égbe emelnek, s egy pillantása után napokig esdeklenek, míg az anyát, ki beteg gyermeke mellett viraszt, kinek türelmét a sors nehéz próbára teszi a legsúlyosabb csapások által, vajmi gyakran észre sem veszik. A színpad deszkája mennyi meg nem érdemelt babért termelt már, ideje volna, hogy a megmaradt levelekből kössünk legalább szerény bokrétaikat azok számára is, kik a való élet számára dolgoznak ernyedetlen kitartással.

A hangokba bizonyos összhangot önteni kétségkívül művészet, az élet tarka-barka apróságait szemlélhetővé tenni, talán ez is az; de észszerű nevelés által oda hatni, hogy a comoedia tárgyai fogyjanak e földről, ez a

legnagyobb valamennyi között. A művésznő fogalma közfelfogás szerint legtávolabb áll az anyától, pedig minden többinek alkotása nagyon hátra marad az övé mögött. Igaz, hogy nem a közönség szórakoztatását célozza, de annál sokkal többet, a halhatatlan emberiség örök érdekének előmozdítását.

Kolozsmegye közgyűléséről pót-tudósítás.

Elővetetik a Papp Gábor, Vajda László, Papp Anániás és Papp Leontin által aláírt s a többi rend. biz. tagok által is pártolt indítvány, melyben (az országos iskolai tanács által elfogadott tanintézet, szervezeti törvényjavaslati terv azon ágára nézve, mely szerint a felsőbb gymnasialis osztályokba mindenütt, tehát a nem magyar ajku felekezeti gymnasimokban is a magyar nyelv ajánlatik a tan nyelvül) nevezettek arra kéri a megyét, hogy feliratilag kérje a cultus mr. ő exját, hogy azon javaslat fennebb említett ágát, mint az 1868-ki 44-dik t. cz. 14 és 17-ik §§-ban ütközött s a nem magyar ajku kulturai érdekeit s előhaladását megnehezítőt ne fogadják el.

Miután Gy. Mikl. mint az állandó választmány előadója nem pártolandónak ajánlja az indítványt, felirat helyett azonban csak jegyzőkönyvbe való megemlítést javasol, — szót kér g. e. esp. Papp Gábor s tüzetesen fejtegeti az indítvány méltányosságát.

Ezután Vajda László kéri szót s kijelenti, hogy nem azért szól, mintha attól tartana, hogy az indítványt lényegében a m. bizottmány elnem fogadja jobban bizik a kolozsmegyei biz. tagok igazság szeretetében, s méltányossági érzetében, mintsen feltenné, hogy találkozik egyetlen egyis azok között, ki a kérdéses indítványtól megvonná pártolását. Annyira meg van győződve, hogy azt Kolozsmegye bizottmánya támogatja, hogy bizvást már előre ki meri fejezni köszönetét Kolozsmegye méltányos eljárásáért, hanem csupán azért kíván szólni, mert az állandó választmány többsége az indítványozott felirat helyett csak jegyzőkönyvileg ajánlta kifejezteni a m. bizottmány azon kérését, hogy az indítványban említett §. kihagyassék; szóló ellenben a feliratot tartja észszerűbbnek, mert ha csak a jegyzőkönyvbe lesz nyoma a pártolásnak, a jegyzőkönyv a f. m. k. belügyhez terjesztetik fel, s ha az által közöltetnek is, ezen pont a cultusminister ő exval, meglehet, hogy e közlés csak későn eszközöltetik, ellenben ha a megye felír a cultusministerhez, akkor az közvetlenül és gyorsabban kezéhez kapja, s a megyebizottság ohaja ünnepélyesebb alakban fog kifejezést nyerni. Mondja továbbá Vajda L., hogy csaknem teljes bizonyossággal tudja, hogy a cultusminister ur, az e tárgyban nála járt nemzetiségi képviselőknek már megis ígérte, hogy azon kérdéselt pontját a javaslatnak elveti. Ha ezt cultus minister ő nmgá csakugyan meg ígérte — szavát bizonyára be is váltja, még ha feliratot nem küldenek is eziránt a törvényhatóságok, tehát már említetteknek kívül inkább csak azon okból kívánja, hogy a megye mégis felírjon, mert reményli, hogy megyénknek e szép példáját a többi megyék közül is — többen követik, s így ha azon törvényjavaslat az országgyűlés elé kerül, s habár kilesz hagyva abból az indítványba érintett tétel, azt eshetőleg valamelyik képviselő ismét bevétetni fogná ajánlani, ez esetben cultus minister ő nmgá elé fogja mutathatni megyénk s a többi megyék feliratait s annál biztosabban kiviheti aztán, hogy azon §. (mint, mely ellen az oly törvényhatóságoknak is követelménye nyilatkozott, a melyben magyarok képezik a többséget) elvetessék.

Ezután hosszas beszédet tart egy. tanár Dr. Szilasi román nyelven.

Erre Gy. Miklós azt hozza fel, hogy miután e tárgyban még semmi egyenesen megyénkhez intézett irat felsőbb helyről nem érkezett, Kolozsmegye nevéssé tenné magát, ha feliratilag járulna e tárgyban a cultusministerhez.

Vajda László azt jegyzi meg, hogy ha csak azért, mert még nem kapott a megye e tárgyban felsőbb közvetlen leiratot, a megye a leirat által nevéssé válnék, ez esetben épp oly nevéssé válnék, ha csak jegyzőkönyvileg fejeznék ki nézetét oly dologról, melyről nincs hivatalos tudomása, — azonban vajjon nem elég hivataloson tudjuk-e a dolog állását a hivatalos közlönyökből s nem olvastuk-e azt minden kormánylapokból is? Tudhatjuk tehát a kérdéses törv. javaslati terv valószínűsége. Nincs tehát szó szerint, mit felni attól, hogy akár felirat által, akár jegyzőkönyvi kivonat által fejezzék ki Kolozsmegye biznya. pártolását, ez által nevéssé válnék; nem hogy nevéssé tenné magát a m. bizottmány ezáltal, de sőt diszere és dicsőségére fog válni, s újabb bizonyítékul fog szolgálni Kolozsmegye bizottsági összes tagjai méltányosságának, mely érzületének eddig is több tanúsítványát adta, mint a legtöbb más hatóságok. Felhossa még V., hogy az indítvány czélja nem az, hogy senki más nyelvet ne tanuljon anyanyelvén kívül, mert hisz a kik egy hazában élnek egymás nyelvét szükségünkhöz képest megtanulni igyekezünk hanem az az indítvány főczélja, hogy a tanuló ifjuság a nem magyar nemzetiségűek által önköltséggükön fenntartott iskolákban tan nyelvül saját anyanyelvét használhatván, a tanulás ez által is megkönnyíthetessék. Végül kéri, hogy midőn tény az, hogy a megye többször olyan alkalomkor is, mikor csupán csak udvariassági dolgokban írt — feliratilag fejezte ki magát — egy ily fontos ügyben, is ne csak jkőnyvileg hanem feliratilag méltóztassék kifejezést adni pártolásának, s ha már oly méltányos, hogy pártolja az indítványt, éreztessék velünk méltányosságát még teljesebb mérvben azáltal, hogy innepélyesebb alakban azaz feliratilag járul az indítvány felmagasztalásához.

(Ezután Gy. Sigmond és Deési Sándor s Vajda Samuel nyilatkoznak pártolólá, végre a főispán ur egy ügyes közvetítő módot talált, hogy t. i. egy jegyzőkönyvikivonat közvetlen küldessék a kultusminister urhoz, melylyel indítványozók is köszönetüket kifejezve megelégedtek.

Deési Sándor

m. bizottsági tag beszéde a virilis intézmény megtartása mellett.

Kolozsmegye bizottsági közgyűlésén apr. 30-án.

Méltos főispán ur! Tisztelt közgyűlés! Jól tudom én azt, hogy az általam védendő intézmény se nem demokratikus se nem liberális. De itt nem az a kérdés, hanem igen is az: vajjon a mi viszonyainknak megfelelő-e az s itt csak igenlőleg válaszolhatok. Valamely intézmény megbirálásánál ugyanis nem elegendő tisztába jönnünk a fölött, vajjon mennyire szabadelvű, mennyire demokratikus az, hanem a fő azt tudnunk, hogy mennyire felel meg a czélunk. Tessék elhinni, hogy az 1848. törvények meghozatalát senki hőbben nem üdvözölte mint én, és pedig annak minden pontját s így a XVI. cikkelyt is, mely a megyéket népképviselői alapon rendeli szerveztetni, s e törvénycikkelynek senki jobban nem örült mint én. De ugy ezen érdekelt pontja azon törvényeknek, valamint némely más intézkedések is — bárha nagyon szabadelvűek és demokratikusok és egyáltalában valósággal üdvövel kecsegtetők is voltak s mint ilyenek a nép egy-

nagy része által kellő és hálás fogadásban is részesültek, s ez éltét, vagyonát ennek feláldozni kész volt; de hogy a népnek másik felének részéről nemcsak, hogy nem részesült oly meleg fogadtatásban, de sőt ellenkezésre talált: igénytelen véleményem szerint nem mutat egyébre, mint hogy a törvény magasán, de a nép miveltsége alatt áll. Ezért szükségesnek látta legujabban a törvényhozás, hogy a XVI. t. cz. helyett a mostani virilis intézményt hozza be. Ez az egyik szempont az, melyből én is ez institutiót pártolandónak találok.

Tudom én azt jól s azt még egyszer ismétlem, hogy az sem nem erősen liberalis, sem nem demokratikus; de hogy az a liberalismus szempontjából oly veszélyes lenne, hogy azért a haladás meg lenne gátolva azt egyáltalában, tagadom; tekintsünk csak vissza a 20 — 26 év előtti állapotokra s hasonlítsuk össze azokat a jelen állapotokkal; igaz hogy sok téren nem tapasztalható igen nagy haladás, de azért szemünket egyáltalán be nem hunyhatjuk a mindenütt pezsdülő vidám, közmívelődésben előhaladó nemzeti élet előtt; s mindez a virilis intézmény fenntartása, ezen többek által avitíkusnak nevezett institutió létrejöttének dacára történik s foly le; úgy látszik tehát, hogy az nem nagyon ártalmas — ismétlem jelen közmívelődési és stb. viszonyaink között — az előhaladásra. De sőt merem moráni előnyös, mert hiába hivatkoznak az előttem szállottak bár mire is, hiába biztosítanak a tudatlan nép részéről bármivel is; hogy ez álliberálismus, hogy az engedményekben való tulságoskodás az értelmetlen tömeggel szemben hová vezet, láttuk akkor, midőn Páris a commune uralma alatt lángba borult. Adja isten, hogy minél több-több részét a népnek lehessen majd idővet az alkalmán sánczai közé bevenni s várjunk nyugton vagy 25 évig még s én hiszem, hogy ilyen előhaladás mellett milyen a mai, a mondottam idő múlva nem lesz e teremben senki sem, a ki csak opportunitási szempontból is a virilis intézményt pártolandja s akkor az önként elejtődik. *)

Vajda László

Indítványa a virilis jog eltörlése tárgyában.

A virilis intézményt általában a jelen kor szellemével, a demokrai elvekkel, jogegyenlőséggel annyira meg nem egyezőnek, különösen pedig reánk románokra nézve oly mostohának és hátrányosnak tartom, hogy kötelességemnek tartom szót emelni ellene valahányszor erre alkalmat lelek.

Köztudatuk a virilis jogozim ellen felhozható számtalan érvek s a képviselő házban magában épen jelenben vitattnak, így — miután én már úgy is az 1871-ki július havi bizottmányi gyűlésen a megyék szervezésére vonatkozó 1870-ki 42-ik tozikre nézve s egyuttal a virilis jogozimre nézve is a többi jelen volt román bizottmányi tagok által is pártolt külön véleményt adtam be, melynek rendőn alázatos nézetemet tüzetesen

*) A tisztelt szónok beszédének, mely „mint hegyi patak árja elein lassan, később mind hatalmasabban fatölköket, kődarabokat magával ragadva később a contraint gályát szétzúzva haladt elő” tehát e beszédnek továbbbi folytatását többszöri megkeresésünkre sem kaphattuk meg s így jelenben azzal t. osvasóiunkkal szemközt adások kénytetitünk maradni.

A szerkesztőség.

TÁRCSA.

H a l e á n y .

II.

— Ah! Céline, így sohajtott fel Antoinette kötségsbeesetten, hisz engem senki sem szeret!

— Senki! kiáltott Céline méltatlankodva, eos! hát én ki vagyok? Hát nem kényeztettelek-e n! s bántam veled mindég úgy, mint a tojással az napságtól kezdve, hogy hozzátok szolgálatba beállottam, annak pedig ide s tova már tizenhatsz esztendője lesz karácsonykor? Midőn bölcsődben legelőször megpillantottalak halványan, kissé elsoványodva s oly kicsikén a te nagy okos szemiddel, szívem gyorsabban kezdett verni s rögtön megszerettelek, szegény elhagyatottam! I lát ki szegbe piros pántlikával ágyacskádat, ki öltöztetett fel minden urnapján angyalának és ki tömött tele édes czukros süteményekkel, midőn anyád megbüntetett volt, csakhogy ne sirj. Senki nem szeret, haládatlan? No bizony! ha nem szerettelek volna az imádásig, nem utasítottam volna vissza egymásután tíz kéreomet... mert hát, így folytatá Céline selegyenesedve, voltak ám nekem is szerelmescim s még ugyan előkelő derék emberek! de el kellett volna hogy téged hagyjalak. De hát ha te nem lettél volna, megmaradtam volna-o

kifejtettem — jelenben elének vélem alábbi indítványom indokolására röviden csupán a következőket említeni fel.

Kolozsmegye összes lakossága 160.690 lélekszámból áll. A megye bizottsági tagok száma 320. Ezekből az 1870-ki 42 tvcz. értelmében a fele rész, tehát 160 tag, virilis jogozimén jutott be a bizottsági tagok sorába s csak a másik 160 tag van választás utján beállítva.

Ha a virilis tagok valami aránylag nagy mértékben járulnának a közterhek hordozásához ez még szolgálna némi magyarázatul a virilis jogozimnek; ha pl. egy herczeg Pálffy egyetlen megyében 67,454 frt. évi adót fizet, kibékülhet annak virilisi kiváltságával az illető megye lakossága. De általában véve a virilisek legnagyobb része aránylag csekély adót fizet a nem virilisek adójához képest. Nálunk Kolozsmegyében csak egynehány nagy birtokos van, ki ezereket fizet adóban; az összes 160 virilis adója sem megy felére sem azon pozsonymegyei nagybirtokos adójának, kit imént említettem, Kolozsmegyében p. o. 1871-ben az egyenes adó volt = 249,789 frt. 83 1/3 kr., ebből az e megyei virilisekre (kiknek legnagyobb része 200 frtnál kevesebbet s nagyon sok csak 70 vagy 80 frtot adózik) kevesebb esik 30,000 frtnál, míg a többi lakosság 219,000 frtnál többet fizet. Ha pedig a közterhek egyéb neveit, utcsinálást, katonai szolgálatot stb. vesszük, ezekhez még hártalanabban kevesebbet járul a 160 virilis, mint az ezen kiváltságot nem élvező többi 160,000 lakossa megyénknek.

Hogyan ne tűnnék fel tehát aránytalanoknak s a méltányossággal összeférhetlennek, hogy mégis 160 virilis oly befolyást élvezzen a megye közügyeire, mint a többi 160,000 lakos együttvéve, azaz számmal külön kiszámítva 1, azaz egy virilis annyit, mint 1000, azaz egy ezer lakosa Kolozsmegyének.

Annyival nyomasztóbb ez a városokra nézve, mert bárha tudvalevőleg a megye területének nagyobb része románok által biratik, de nagyobb birtokosságunk kevés számmal van s így virilis jogozimén alig juthatott be közülük megyebizottsági tagok sorába 12; és mert a bizottság választás utján beállítandó másik fele részének választása is oly alapra van fektetve, hogy ez uton sem elensúlyozhatjuk a virilis intézmény káros hatását. Ugyanis a 42. 1870-dik t. cz. szerint csak azok ruháztatván fel a bizottsági tagok választása jogával, a kik az országgyűlési képviselők választására is jogosulva vannak s nálunk Erdélyben — igen nagy sérelmünkre — nem a magyarhoni szabadelvűbb választási törvény, hanem maig is csak azon egy esetre ideiglenesen alkotva volt erdélyi 1848-diki II. t. cz. tartatván érvényben, mely a nemeseleknek régi választási kiváltságát meghagyja, a nem nemesekre nézve ellenben a magyarhoniál jóval magasabb 8 frt 40 kr. censust állít meg, ez által a megye 160,690 lakosa közül csupán 3780 élvezhet választási jogot; ebből is 307 főre szám szerint mint községi küldött, 1085 mint censualista, a többi 2388 szavazat pedig s így a szavazatok legnagyobb része a kiváltságos nemeseké.

(Vége következik.)

én szülőid szolgálatában? Ne mond azt tehát, hogy senki sem szeret, gonosz leány!

— Igen, édes Célinem, te szeretsz engem! így kiáltott fel Antoinette könybe lábadt szemekkel s dajkáját megölelve; te erősen szeretsz engem; de rajtad kívül nincs senkim se!

— De hát ugyan mi szükség van neked másokra? választott Céline s nem mulasztá el a leányzót homlokon csókolni. Aztán meg ott Ormancey urban is egy derék és jó barátod.

Antoinette kissé megvetően fintorította el arcát. Evonymus! monda; igen, ő néha oly furcsán viseli magát s volt egyszer egy rossz pillanatom, melyben azzal mulattam magam, hogy megkísértem őt szeretőmnnek hódítani.

— Oh! édes kis leányom, így kiáltott föl megbotránkozva Céline.

— Légy nyugodt, válaszola nevetve Antoinette, az ő szívét semmi veszély nem fenyegeti. Igen sok tárgyat szeret az egyszerű: a virágokat, a madarakat, a könyveket, én meg megkövetelem, hogy kizárólag csak engem szeressenek. E kívül még Evonymus nem is az a szerelmes, kit én magamnak óhajtok, kit szívem ábrándos álmaiban lát. Egy tökéletes és fenséges jellemű férfi, vas akarral bíró, kit földi események még nem hajthatnak s ki földi lény előtt meg nem hajol, de a ki két ujjamnak egy alig észrevehető intésére megha-

K h i v a .

A „Russ. Invalid“ című orosz lap ez országról, mely napjainkban fokozott érdeklél bir az ismeretes orosz-angol politikai viszonyoknál fogva, hosszú s kimerítő leírást közöl, melyből a következőket vesszük át.

Khiva önállósága a 14-ik század elejétől keltezhető, mikor az Uzbekok, egy török néptörzs szállotta meg ez országot. A középkorban a khivai kánok Közép-Azsia nagy részét bírták, sőt Perzsiát is; országuk jól volt művelve sűrűn lakva, és virágzó kereskedésnek örvendezett. Ez azonban nem tartott soká. Belső villongások annyira meggyöngítették, hogy Khiva a 18-ik század végén perzsa főnhatóság alá került, és még csak e század elején nyerte ismét vissza függetlenségét, sőt Muhamed Rachim khán erőyes uralkodása alatt hatalmát a szomszéd nomád törzsekre is kiterjeszté. Azonban Seid Mahomed, a jelenlegi khán atyjának trónrajutásával ismét elkezdődött a régi nyomorúság, s Khiva 1856-tól kezdve folyton sülyedett, míg amaz apathikus helyzetbe jutott, a melyben még mai nap is sinlódik.

A mai Khiva határait meghatározni majdnem lehetetlen, minthogy északi határa kivételével melyet az Araltó képez, mindhárom oldalról sivatagok és puszták környezik, melyek vándorló népei csak akkor vallják magukat alattvalóknak, ha előnyösnek tartják.

Khiva termékellen sivatagai közepette az ugynevezett khivai oáz fekszik, mely Pitnyak városától Kungrad városáig terjed. Ezen pontosul össze a khán birodalmának állandó lakossága. Az Amu-Darja folyó megy keresztül rajta. E folyó balpartja meredek, de nem magas. A jobbpart magasabb, különösen ott, hol a határos seidseli hegységgel van összeköttetésben. A folyó szélessége Pitnyaktól Gurlen városáig körülbelül 405 fonal, onnét Bent erődig 350 fonal, és fölfelé mindig csekélyebb lesz, úgy hogy Kungradnál már csak 60 fonalnyi.

Égész folyása hosszában az Amu alacsony szigeteket képez, melyek néha tízenöt verftre (két mrtfdre) terjednek.

Bent erődnél a folyam több ágra szakad, melyek kiterjedt, mocsáros deltát képeznek, mely északi részében oly sűrű nádistól van benőve, hogy csak azon kevés ut vezet keresztül rajta, melyet a kirgizek és karapalakok törtek közlekedésük számára. Az Ulchun darján (nagy-darján) kívül, melyet a khivaiak az Amu főágának tartanak, még nyolcz ág szakad az Aral-tó déli részébe. Az Amu elég széles, és elég mély is lenne a hajózásra, csak Kungrad mellett van csekély része, de itt is négy lábnyi mély, s így a hajózás e folyón kevés akadályba ütköznék.

Minthogy az Amu-Darjának nincsenek tulajdonképeni mellékfolyók s a földek számára mesterégesen kellett vizet teremteni. S e tekintetben Khiva előrehaladottnak mondható. Pitnyaktól kezdve valóságos hálózata terjed el az öntöző csatornák az egész művelhető oázban. A legnagyobb csatorna 20 mfd hosszú. Minthogy az Amu vize az egyedüli ez oáz-birodalomban, természetes ettől függ a lakosság jóléte. Ha a folyó kiapad, nyomor áll be, s ezen nem lehet segíteni. Az áradás ellen védtek magukat a khivaiak hosszú töltések

jolna mind a nád, ilyennek kellene annak lennie, kit én szeretni tudnék.

— Nő, nő, leányom, a melyet kívánsz magadnak meg nem találsz, hisz az ilyen férfi ritka mint a fehér rigó!.. Szűz Mária segits! atyádat az istállóban hallom lármázni; lásd miért csevegettél annyit, most elkéstem a lessel.

S valóban az, kiről az imént beszéltek, közeledt egy teljes erejéből fűtyölt vadászdallal jelenté; de úgy látszott, mintha még nem szántavolna el magát teljesen a szobába való belépésre. De Lisle ur a saját érdekét jól megóvni tudó gazda, addig az ebédlésre nem is gondolt, míg állatjai el nem végeztek az ő ebédjüket s hazatérte után első dolga volt a durham fajnak három felséges példánya után nézni, kik gondoskodásának fűtárgyai voltak, s kiket nem is hívott másképp, mint csak pajtásoknak. — Az istálló mélyéből felhangzott mély dörgő hangja, melyre rettenetes rőfögés felelt. Pár percczel később a konyha ajtaja hirtelen felnyílt s de Lisle ur csikos bárszony mellényében, térdem felülüig begombolt harisnyában, széles karimájú lágy nemez kalappal fején, megjelent a küszöbön. — Céline, így kiálta, ha a pajtások vacsorája készen van, gyujtsd meg a lámpát s hozd a vizes edényt az istállóba.

Bizonyára a szép tursi dámák, kiknek egykor élte fényk orában a szépet tevő, nem ismertek volna reá fálusi gazda öltözetében a szép de Lisle

által, melyeken keresztül vezették csatornáik öntöző csöveit. E munka valóban elismerésre méltó, sok fáradságra került, s nagy szorgalmat igényelt. De mindezen fáradságok dacára a 260 mfdnyi deltából legfőlebb 100 mfd helyzetetett eddig ily állapotba s csak ez a 100 mfd mondható igazán produktívnak.

Khiva éghajlata olyan, mint a sivatagok országoi rendesen. Nyáron fullasztó meleg, télen pedig gyakran 19 fokra száll alá a hideg. Az Amu csak egy hónapra szokot befagygni. Februárban a jég megered a folyón, s akkor kezdődik a tavasz is. A nyár már áprilistól keltezhető, de az ősz csak november közepe táján lesz érezhető. A nyár vaióságos és elmaradhatatlan csapásai a rekkenő, fojtó hőség, és az egészségnek annyira veszélyes por, mely sűrű fellegekben száll végig a sivatagon. Hó és eső ritkaság.

A mesterséges öntözésnek köszönhetni, hogy a Khivában termelt mezei termények kitűnők, s gazdag aratást nyújtanak. Jó esztendőben a buza hatvan, a rizs negyven sőt hetven magot ad. A Dsugara nevű gabonafaj háromszáz magot ad rendesen. E növény pótolja Khivában a zabot és szénát. Azon kívül termelnek sok lencsét, árpat s egyéb növények közül pamutot, lent, dohányt is kendert. Kár, hogy kevés a rét; a mi azonban a khivai oáz különös büszkeségét képezi, az a sokféle és igen becses gyümölcsfaj, mely ily mennyiségben Közép-Azsiában sehol sem terem. Mindenekelőtt kitűnők a khivai dinnyék. Hüvelyes vetemény azonban alig hogy terem.

Khiva népességének számát nagyon különbözön közlik. Nem is lehet egyhamar biztosan megközelíteni. A letelepedett állandó lakók: uzbekok, tadsik és persák. Az uzbekok, mint Közép-Azsia meghódítói, az uralkodó néptörzs, ámbár szellemi tekintetben nagyon mögötte állnak a tadsiknak. Legfőlebb 100,000-en vannak. — Foglalkozásuk a földművelés, részben kereskedők is, de leginkább ők a birodalom katonái. A tadsik, ind-perzsa néptörzs, Közép-Azsia őslakói, kiket az uzbekok hatalmak alá vetettek. Most azonban békeben élnek mellettük, és kizárólagosan kereskedést üznek. Szintén csak 100,000 lelket számlálnak körülbelül. A persák rabszolgák vagy szabadok. Vámbéry számukat 80,000-re teszi. Ők a lakosság legmunkásabb osztálya és majdnem csupán földműveléssel foglalkoznak.

A nomád népek közül említendő a karakalpakok (45,000-en) s a kirgizek (35,000 fő), része a turkomannak (15,000.) Van még néhány zsidó, arabs és samsid.

Mindössze tehát Khivának körülbelül 340,000 lakosa lehet, ezek között 100,000 nomád és 240 ezer állandólag letelepedett.

A khivai városok vagy helységek keveset különböznek a rendes középázsiai falvaktól. Agyagból készült házsorokkal, sánczokkal és töltésekkel birnak. Khiva, a főváros, vagy 20,000 lakossal birhat, s környéke csinos. A főváros a hogy, úgy meg is van erősítve. Rangra nézve Kungrad követi 8000 lakossal. Bent nyomorult kis erőd; azt mondják, 3 (!) ágyuja van. Talán öt helység lehet még egészben, melynek 3000-l több lakója van.

A khán hatalma tudvalevőleg teljesen korlátlan. Ő valóságos despota, hivatalnokai, kik az

Norbertre, kiért szívükhajdanta erősen dodogott. Az egykori bonvivand tökéletesen kivetközt az akkori fényes külsejéből. De Lisle ur egy rochetailléi nagy birtokos fia volt s jó kinezésének úgy a neje rokoni részéről pártfogásnak köszönhető, hogy a osászári ménések félvigyázójává lett kinevezve, s ilyen minőségben husz esztendőn keresztül folytatott vigéletet Touraine jómódú vidékén. Valami hamis tett miatt letétetvén hivatalából, kényszerítve lévén Rochetailléba visszatérve, ott atyai örökségének sovány maradványából visszahúzódva élni, emberünk tökéletesen megváltozott. A champagnei paraszttermésze, melyet a párisi máz soha nem tudott csak féligmeggig is eltakarni, ujjonnan a maga teljes virágában tört elő. — Az ellenséges sors első csapásaira rögtön felébredt benne falusias józan észjárása, a szűkölködésben töltendő öregségre való kilátás végig borzongatá hátát s elkezdé számíthatni s pénztét megtakarítgatni. Egy napszámraberült majoros szolgálja segélyével egymaga művelő szántóföldet s nem röstelte személyesen bevinni Lengresbe buzáját s hizott tulkait eladás végett Régi szokásaiból nem tartott meg egyebet mint bizonyos határozott élés beszédmodort, urias büszke magatartást s erős szenvedélyét a vadászat iránt vagy jobban mondva az orvadászat iránt; mert a rosz nyelvek legalább azt monda, hogy őrmestebb vadászat az állami erőkben, mint saját szerény terjedelmű cserjeiben.

Pályázat.

Betöltendő a kudsiri m. k. vasműhivatalnál Szászváros mellett) a **szülésznői állomás**, melylyel három havi felmondás mellett van összekötve: 50 ft évi fizetés a vas műpénztárból és 50 ft a társ pénztárból. Az illető oklevéllel, valamint a községi előjáráságtól kiállított orkolesi bizonyítvánnyal ellátott folyamodványok **négy hét** alatt a govasdiái m. k. vasműhivatalhoz, mint a vajdahunyadi társpenztár számvetéséhez, benyújtandók.

M. k. vasműhivatal Govasdián
1873 május hó 1-sején.

2666 — 1783
808

Hirdetmény

A B.-Hunyad — m.-n.-zsombori utvonálnak Középlak alsó végétől Zsombor helységig terjedő szakaszára 1760 porond halom kihordatása árlejtés útján fog eszközöltetni. Az árlejtés Középlakon **f. hó 12-én** fog megtartatni.

Az árlejtési feltételek előlegesen megtekinthetők Kolozsmegye házában az aljegyzői irodájában.

Kolozsmegye Alispánjától
Kolozsvárt 1873 május-2 án.
Kiszely Endre,
t. aljegyző.

(618) 6—*
A testi tisztaság
a leghathatósabb és **biztosabb**
óvszer minden, főként a **járványos betegségek** ellen. A mindennemű kényelemmel ellátott

Diana fürdő

e részben mindenki igényeinek teljesen megfelel. Fürdőkkel nemcsak csinnál berendezett helyiségeiben szolgál, hanem **fürdőket káddal együtt is szállít ki a városra** minden időben, s a ki több ilyen fürdőt óhajt használni, **előfizetés után a legmérsékeltébb árban** biztosíthatja a pontos kiszolgáltatást. **Gyengélkedőknek** a meghülés veszélyeinek elkerülése szempontjából, egy **úveges zárt kocsi** áll rendelkezésükre, mely olcsó árban bármikor haza szállítja.

Kolozsvárt, november hó 1872
A „Diana fürdő” igazgatósága.

Gruber János

Pesten, Lipótváros, Széchenyi- és csillagutca 6 sz.
ajánlja nagyválasztékú

Kehlheimi márvány-lap, lithografkő-, fizető- és éjjeliasztal-lap-raktárát minden nagyságban, **tömörmivű jól kiszáradt parkettait**, valódi angol Robinspatent **Portland-cementjét** védbélyeggel, kufsteini vízhatlan cementjét, alabástrom stukkaturját és mezei gipszt; továbbá mindenemű bajor földfestékeit, fehér olomát, fehér gáliczát, Ultramarin kék és tört olajfestékeit.

Firniszok, lakkok, lenmag- és fa-gépolaj, legjobb angol kőszén-kátrány, legtisztább lakátrány és vörös benzín-lakkátrány házfedelek behuzására; zeolithkő-fedőlapok, asfált, tűzhatlan téglák és tűzhatlan agyag; belga patens-kocsikenőcs, fehér szurok, gyanta, sörfőző szurok és fenyőenyv, finum szurok cipészek, kefekötők, kovácsok és hajók számára.

Minde czikkek czután saját házában Lipótváros, csillagutca 6 sz. a. újan felállított fiókraktárában is kaphatók.

A kolozsvári

hitelbank és zálogkölcöntársulat

elfogad

készpénz betételeket 100 frttól kezdve **pénztárjegyekért**, a melyek után 6% kamatot fizet. E pénztárjegyek értékét Pesten is felvehetni az **angol-magyar banknál**. A kamatok 3 havonként fizetnek.

A bank **kölcsönöket** ad mindennemű értékpapírra, arany- és ezüst tárgyakra s más értékes ingóságokra.

Leszámitól váltókat; vesz értékpapírokat.

Elvállal pénzbehajtásokat váltókra, utalványokra.

Törlesztési kölcsönöket eszközöl 500 frttól kezdve telekkönyvezett birtokra 24 1/2 vagy 34 évre; a törlesztés és kamat 8% illetőleg 6 3/4 %-ot tesz.

az igazgatóság.

97—*

(21)

760

7—8

Fogfájást

bármely nemű legyen az, még ha odvasok vagy rökönyödötték is a fogak, tartósan meggyógyíttatnak a híres indiai kivonat által. Fejűlmulthatatlansága miatt e kivonat világhírű lett, s egy családnál sem volna szabad hiányoznia.

Valodi minőségben 35 és 70 kros üvegekben kapható az egyedüli raktárban Kolozsvárt: Wolff János gyógyszerésznél, **Beszterczén**: Dietrich és Fleischernél, **Déván**: Rosnyák A.-nál, **Nagy-Enyeden**: Horvát Ferencznel.h

A hirdlapokban bármely
könyvkereskedés által
hirdetett könyvek, hangjegyek, általában
gyorsan és
azonnal kaphatók.

Demjén László

A legújabb könyvek
az irodalom minden ágából azonnal kaphatók vagy megrendelhetők s

videkre
is
rögtön elküldetnek

könyv-, mű-, hangjegy-kereskedés és zongora tár.

m. k. egyetemi könyvtár.

Kolozsvárt.

(620) 40—*

Zongorák . . . 300 frttól 450 fttig.

Pianinok . . . 350 frttól 450 fttig.

Használt zongorák . . . 80 frttól 180 fttig.

a legolcsóbb áron a minőség szerint, jótállás mellett.

Demjén László

m. k. egyetemi könyvtárúsnál Kolozsvártt megjelent és általa minden könyvkereskedésben kapható:

Kolozsvár története.

Oklevéltárral. (1.) Ős-, ó- és középkor. (513. Kr. e — 1540. Kr. u.)
Egy külön kötet világszót rajzokkal. (36 tábla.)

Irta Jakab Elek.

160—*

Ára 10 frt.

(327)

E minden tekintetben nagy, epochális munkát itt hosszasan dicsérgetni és ajánlani feleslegesnek tartom, csak annyit kívánok megjegyezni, hogy Kolozsvár város e munka kiadásával magának maradandó emléket emelt. Siessen tehát e város értelmes t. közönsége, e munkát pártfogása alá venni és terjeszteni, hogy a nagyszorgalmu és szaktudós íróba minél több kedvet öntsön e munka folytatására, melynek legérdekesebb része az ujjabbkor története lesz. A ki megszerezte magának ezen 3 részből álló első kötetet, az bizonyára érdeklődéssel fogja lapozgatni és benne buvárkodni, s a folytatását minden áron megszerezi magának.

Székely oklevéltár.

Kiadja a m. történelmi társulat kolozsvári bizottsága,
szerkesztette

Szabó Károly.

I. kötet 1211 — 1519. 1872 Ára 2 forint.

GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSEI

KÖNYVNYOMDÁJA

Kolozsvártt, főtér báró Bánffy-ház, és központi irodája

KERESZTESY PÁL PAPIR-ÜZLETÉBEN

főtér, Gyulay-ház, felvállal mindennemű

KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT.

Alólírt könyvnyomda tisztelettel tudatja a helybeli és vidéki t. cz. közönséggel, hogy újonanfelszerelt és izletes betűkkel ellátott nyomdája azon kellemes helyzetben van, hogy mindennemű **nyomda megrendelést** elfogad, u. m.:

könyvek, bármely hazai nyelven, körözüvények, rovatos ívek, árjegyzékek, számlák, falragaszok, név- és meghívójegyek, gyászhirek, baromútlevelek, vásárczédulák stb. stb. a lehető leggyutányosabb áron, gyors és pontos szolgálat mellett.

A LEGÚJABB MINTÁJU NÉVJEGYEK 100 DARABJA 1 frt.

FELVÁLLAL KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT IS.

HIVATALOS MUNKÁKRA NÉZVE

a nyomda. — miután Keresztesy Pál papir-üzletével és ez viszont a nyomdával egyesült — biztosítékot nyújt arra nézve, hogy a papírok a legelső papir-gyárakból szereztek be, és azok a hivatalos munkákhoz valódi gyári áron számíttatnak, és a legszükségesebb mintázatokból kész raktárt tart, a meglevőket postafordultával, a szokatlan formájukat pedig a legrövidebb idő alatt elkészíti.

Minden megrendelést kérünk egyenesen a nyomdába küldeni, hol a legnagyobb pontosság biztosíttatik.

Gámán János örökösei könyvnyomdája.